

Työ- ja elinkeinoministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@tem.fi, aluekehitys@tem.fi

Kirjeenne 9.3.2021 VN/6528/2021, VN/6528/2021-TEM-1

Saimaan matkailun ekosysteemistä klusteriksi

Hankehakemus hakuun alueiden välisen verkostoyhteistyön temaattisiin verkostoihin ja kehittämisvyöhykkeisiin

Nyt on Saimaan ja Suomen matkailun momentum!

Saimaalla on valmiina teemallinen yhteistyöverkosto sekä tarve sen viemisestä seuraavalle kehitysportaalle eli kehittää ekosysteemistä virallinen, European Cluster Collaboration Platformin tunnustama ja rekisteröimä, klusteri.

Esittämämme hanke on katalyytti eli strateginen matkailun kiihdytysuhanke. Saimaa-sopimus ja Saimaan matkailustrategia sekä kokemus aiemmasta yhteistyöstä antavat hyvän pohjan klusteroitumiselle ja teemaverkosto voi aloittaa välittömästi. Lisäksi yhtenä tavoitteena on löytää Saimaan matkailuklusterin rakentumisen myötä uusia eurooppalaisia kehittäjäkumppanuuksia sekä EU-tasosta rahoitusta. Hankkeessa tavoiteltu virallinen klusteri-status mahdollistaa myöhemmin klusterityöhön kohdennetun rahoituksen hyödyntämisen kehitystyön jatkamisessa (mm. Euroopan komission suora rahoitus klustereille sekä Horisontti-rahoitus vaativat taustaorganisaationa klusteria).

Saimaan matkailun ekosysteemistä klusteriksi -hanke toteuttaa alueen tavoitetta nostaa Saimaa Lapin ja pääkaupunkiseudun rinnalle kolmanneksi tunnetuksi suomalaiseksi matkailualueeksi. Matkailuklusterin rakentaminen Saimaan alueelle vie toimintaa vahvasti tavoitetta kohti. Ekosysteemin klusteroitumista on järkevää pilotoida Saimaan mittakaavassa. Myöhemmin toiminta on laajennettavissa esimerkiksi Visit Finlandin Lakeland-ajattelun mukaiselle alueelle.

Aluekehittämissä päätöksessä on nostettu tavoitteeksi uusien toimintaedellytysten kehittäminen. Matkailu on hankkeessa vain kokeilevan kehittämisen hengessä tapahtuvan kehittämisen väline. Tavoitteena on oppia ja kehittyä strategisessa ylimaakunnallisessa kehittämisessä sekä vahvistaa samalla Saimaan alueella tärkeää elinkeinoä. Klusteri kasvattaa toimialan ja osaamisen resilienssiä, mitä tarvitaan, koska matkailu on suhdannealtista. Matkailu on kärsinyt Venäjän rajan kiinniolosta koronapandemian aikana: pelkästään Etelä-Karjalassa aluetalouteen jää joka päivä saamatta noin miljoona euroa. Jos sulkua jatkuu esimerkiksi tämän vuoden loppuun, menetykset alkavat olla miljardiluokkaa. Matkailu on yksi Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategian kasvualoista, ja teemaa edistetään alueella strategisista lähtökohdista.

Hallinnollisten rajojen yli tapahtuvaan kehittämistoimintaan on vaikea löytää rahoituskanavia. Hankkeessa mallinnetaan yli rakennerahastojen suuraluerajan ja maakuntarajojen tapahtuvaa strategista ja tavoitteellista yhteistyötä. Konseptia voi levittää muilla alueilla ja toimialoilla, joten hanke kehittää suomalaisessa aluekehittämisessä uutta ylläalueellista tulokulmaa. Tavoitteellisen ja toiminnallisen ylimaakunnallisen yhteistyön kehittämiseen ei ole juurikaan haettavissa muuta rahoitusta. Saimaa-yhteistyössä ylitetään alueelliset rakennerahastojen rajat maantieteellisesti

yhteisen ja strategisesti tärkeän teeman edistämiseen ja konkretisoidaan ekosysteemi klusteriksi.

Teemaverkoston tausta

Aluekehittäminen on laaja-alaista ja monitasoista toimintaa tietyn alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin parantamiseksi. Jotta kehittäminen on tuloksellista ja vaikuttavaa, tulee yhteistyökumppaneiden kesken vallita yhteinen tahto ja luottamus. Eteläisen Saimaan matkailutoimijoiden verkosto on tässä vaiheessa. Tuntemme toisemme, vaikka alue jakaantuu kolmeen maakuntaan sekä Etelä- ja Länsi-Suomen (ELSA) ja Itä- ja Pohjois-Suomen (IP) suuralueeseen.

Saimaalla on kymmenen viime vuoden ajan panostettu etenkin kansainväliseen matkailuun. Saimaan matkailu on kokonaisuus, joka rakentuu Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntien ja kaupunkien, pohjoissavolaisen Varkauden sekä alueen matkailunkehittäjien ja yritysten tiiviille yhteistyölle. Sopimuksellisen muodon yhteistyö sai vuonna 2017 ja nyt on meneillään toinen, ensimmäisestä syvennetty Saimaa-sopimus vuosille 2020–2025. Marraskuussa 2021 allekirjoittajat perustivat yhteistyötä johtamaan Lake Saimaa ry:n. Luottamus on pitkän tekemisen jälkeen löytynyt sopimuksen allekirjoittajien kesken, joten se voidaan laajentaa luontevasti yrityskehittämiseen, kun siihen saadaan toimiva, yhteinen kehittämisalusta eli klusteri.

Saimaa-yhteistyössä rakennetaan maakuntarajat ylittävä, kehitysloikan mahdollistava ja yhteiset resurssit markkinoinnissa hyötykäyttöön ottava Saimaa-toimintamalli. Korona on hidastanut hieman prosessia, mutta tähän mennessä ollaan arjen yhteistyön rinnalla toteuttamassa yhteistä Saimaa-alustaa Työ- ja elinkeinoministeriön myöntämän Alueiden matkailuelinkeinon elpymistä edistävien hankkeiden määrärahan turvin. Lisäksi olemme tehneet alueen yhteisen matkailustrategian, [Saimaan matkailustrategia 2021-2025](#), joka on lajissaan tiivistä ainoa maakuntarajat ylittävä. Aluetta markkinoidaan yhteisellä Lake Saimaa brändillä.

Kehitämme Saimaa-destinaatiota kestävästi ja vastuullisesti. Ei-massakohteen, kuten Saimaan, kehittäminen on monien toimijoiden yhteistyötä, josta esimerkkinä voidaan käyttää kohteen saavutettavuutta. Kukaan ei yksin pysty aukomaan saavutettavuuden pullonkauloja, mutta laaja-alaisella verkostoyhteistyöllä haasteet ovat voitettavissa.

Saimaan matkailu tarjoaa aluetalouteen merkittävän kehittämispanoksen ja työllistämismahdollisuuden. Tehostamisen tarvetta on erityisesti yhteistyön koordinoimisessa sekä roolien selkeyttämisessä ja uusissa roolituksissa. Tällä hetkellä resurssipula uhkaa viedä vahvassa yhteisymmärryksessä luodun toimintamallin toteutumisen pitkälle tulevaisuuteen, mikä rapauttaa innostusta ja intensiteettiä yhteiseen tekemiseen ja Saimaan matkailun kehittämiseen.

Edellä todetusta seuraa riski Saimaan momentumin menettämisestä. Saimaa valmistautuu koronan jälkeiseen turvalliseen matkailuun sekä Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoteen 2026, jossa Saimaan alue on Saimaa-ilmio2026-kokonaisuutena yksi kolmesta kisajasta. UNESCO Global Saimaa Geopark -status saatiin huhtikuussa 2021 ja Saimaan norppasaaristoa työstetään Unescon maailmanperintökohteeksi. Saimaan saavutettavuuden, palvelutarjonnan ja toimintamallien tulee siten olla parhaassa iskussa ja yhteistyön nopealle kehittämiselle on paineita.

Mitä klusterioitumisella tavoitellaan?

Saimaan matkailun verkoston ja ekosysteemin syventäminen klusteriksi vahvistaa kumppanuutta, kokemusten vaihtoa sekä kehittämistoimien kansallista ja alueellista vaikuttavuutta sekä testaa mallia, jota voidaan monistaa. Kyseessä on kansallisesti poikkeuksellinen avaus maakunta- ja kuntarajat ylittävältä laajasta ja tiivistä yhteistyöstä, joka

on mallinnettuna toistettavissa myös muille alueille ja seutukunnille. Samalla Saimaan alueen rooli Visit Finlandin Lakeland-suuralueen vahvana toimijana vahvistuu, mikä näkyy koko Lakeland-alueen kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa ja tarjonnassa.

Saimaa-sopimuksen mukainen yhteistyö on Lakeland-toiminnan pisimmällä ja konkreettisimmassa vaiheessa oleva yhteistyökuvio. Saimaan alueen maakunnat ovat mukana myös viiden Lakelandin itäisen maakunnan yhteistyöhankkeessa. Näemme, että kumpaakin hanketta tarvitaan eikä niitä voi yhdistää, koska klusteroitumisen käynnistymiseen pääseminen vie viiden maakunnan kokonaisuudessa vuosia. Siksi pidämme tärkeänä, että syvennämme sitä ensin Saimaan alueella, jossa yhteistyö on jo hyvässä vauhdissa ja etenemismahdollisuudet ovat erinomaiset. Kun siihen on valmius, klusterimainen yhteistyö on mallinnettavissa esimerkiksi laajan Lakeland-alueen tekemiseen. Etelä-Savon maakuntaliitto tukee Saimaan matkailuklusterin edistämistä omalla EAKR-hankeellaan (Building Clusters, Ecosystem Collaboration and RIS3 Communication in South Savo 1.6.2021-31.8.2023). Etelä-Savon klusterien edistämiseen varattu resurssi tukee kaikkia Etelä-Savoon kiinnittyviä alueellisia ja ylimaakunnallisia klusteritoimijoita sekä alueiden älykkään erikoistumisen strategioiden toteuttamista.

Näin laajan yhteistyön tekeminen ei ole helppoa, koska siinä haastetaan aiempia toimintamalleja ja rakenteita. Saimaan matkailun ekosysteemistä klusteriksi -hankkeen toteuttamisesta saatava kokemus kyvykkyyksien kehittämisestä on siksi kansallisesti merkittävää. Matkailun kehittäminen on alueella strategioihin ja ohjelmiin (mm. maakuntaohjelmat ja älykkään erikoistumisen strategiat) vahvasti nostettu keskeinen tavoite, jonka kehittäminen Saimaa-sopimukseen perustuen vahvistaa ylläalueellista yhteistyötä, erilaisten toimijoiden verkostoyhteistyötä sekä kehittämisosaamista ja uudistaa siten aluekehittämisen vakiintuneita sekä usein maa- ja seutukunnallisesti painottuneita verkostojen toimintatapoja.

Saimaan matkailun ekosysteemin kehittäminen klusteriksi kytkeytyy aluekehittämissä päätöksen 2020–2023 digitaalisuuteen ja kestäväan kehitykseen matkailuelinkeinon kehittämisen kautta sekä matkailupalveluja tuottavien kulttuurin ja luovien alojen kautta. Lisäksi matkailun kehittämisellä on selkeä yhtymäpinta osallisuuden ja saavutettavuuden vahvistamiseen. Seutukaupunkiohjelman toimeenpanosuunnitelma 2020-2022 korostaa uusien työpaikkojen syntyvän pääasiassa yksityisille palvelualueille, kuten matkailuun, jonka kasvunäkymät Suomessa ja maailmalla ovat myönteiset. Saimaan tarjonta perustuu vahvasti aidoille kokemuksille, joissa maisemat, luontoelämykset ja paikallinen ruokakulttuuri ovat pohjaa menestyksekkäälle tuotteistamiselle. Kulttuuri- ja liikuntamatkailun ja tapahtumien ympärille muodostuvat verkostot ovat innovaatioalustoja muille palveluille, koulutuksen kehittymiselle ja alueiden vetovoimaisuuden lisäämiselle, kuten seutukaupunkiohjelmassa todetaan.

Saimaan matkailuklusterin kehittäminen tukee vahvasti alueen veto- ja elinvoimaa sekä tekee Saimaan alueen lumovoiman entistä näkyvämmäksi kehittämistyön perustaksi. Sen vauhdittamiseksi ja ruokkimiseksi tarvitaan Saimaa-verkoston syventämistä ja lisäresursointia. Saimaan matkailutoimijoiden verkosto on valmis yhteistyön syventämiseen ja astumaan eteenpäin, kehittämään ekosysteemistä klusterin. Siinä lisäresurssien nopea vaikuttavuus on taattu.

Toimenpiteet

1. Ylimaakunnallisen ja yli suuraluerajan tapahtuvan yhteistyön mallintaminen

Hankkeella pilotoidaan ylimaakunnallisen ekosysteemin rakentamista klusteriksi yli hallinnollisten rajojen. Hankkeella syvennetään Saimaan matkailun parissa toimivien sopimuksellista yhteistyötä ja mallinnetaan yhteinen tapa toimia (teema ja maantieteellinen rajaus). Tämä malli ja konsepti on tavoitteena laajentaa koko Lakeland Finlandin laajuisesti pidemmällä aikajänteellä. Mallia voidaan soveltaa myös muille toimialueille.

2. Verkostomaisen yhteistyön syventäminen ja laajentaminen ekosysteemistä klusteritoiminnaksi

Hankkeelle palkataan kokopäiväinen klusterivastaava. Hänen työpanoksensa on käytettävissä alueen matkailutoimijoiden työn tukena. Hankkeen toimenpitein (kuten työpajat, yhteistoimintapilotit, yhteiset koulutukset ja kehittämisprosessit) vahvistetaan Saimaan matkailun parissa työskentelevien keskinäistä yhteistyötä ja verkostoa ja siirrytään yhteistyössä seuraavalle tasolle: ekosysteemin verkostosta muodostuu klusteri, jolle nimetään virallinen teema ja klusterijohtaja. Konkreettisenä tuloksena Saimaan matkailuklusteri rekisteröidään European Cluster Collaboration Platformin käsittelymenettelyn kautta viralliseksi klusteriksi.

Hankkeella syvennetään tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden sekä niitä hyödyntävien elinkeinotoimijoiden ja muiden verkostojen yhteistyötä ja kootaan heidät yhteisen teeman ja tavoitteen äärelle. Tämä tavoite on muodostaa Saimaasta globaalisti kilpailukykyinen matkailuklusteri, jossa eri toimijat täydentävät toisiaan. Samalla luodaan pohjaa kansainvälisten kehittäjäkumppanuuksien hakemiselle (esim. klusterien välinen yhteistyö).

3. Kehittämistoiminnan aktivoiminen

Hankkeen perustan muodostaa alueella jo toteutettu pitkäjänteinen yhteistyö, joka kehittämisrahoituksen näkökulmasta IP- ja ELSA-suuraluiden rajalla on tosin sirpaleista ja hajanaista. Alueella on vahva yhteinen tahtotila matkailun vastuullisesta kehittämisestä, joka ilmenee tuoreesta Saimaan matkailustrategiasta.

Hanke jalkauttaa Saimaan matkailustrategiaa ja hakee sen toteuttamiseen konkreettisia toteutustapoja ja myös rahoitusta. Hanke on kehittämis toiminnan generaattori tai katalyytti, joka aktivoi ja kiihdyttää kehittämis toimenpiteitä, sisarhankkeita ja myös investointeja. Hankkeen aikana syntyy sisarhankkeita tukemaan toimintaa, joten resurssit kertaantuvat. Hankkeen toimenpiteillä tulee olemaan yhdessä muiden meneillään olevien toimenpiteiden (Saimaan yhteinen alusta sekä myynnin yhteiskehittäminen) merkittävä vipuvaikutus Saimaan alueen matkailun kasvussa.

Alueen yritysten entistä tiiviimpi mukaan ottaminen on avainasemassa Saimaan matkailuklusterin kehittämisessä. Tavoitteena onkin löytää toimintamalli, jossa yritykset ovat vahvasti hyödynsaajina ja mukana tekemisessä nyt ja tulevaisuudessa Saimaan yhteistyön vahvistuessa vuosi vuodelta. Verkoston tavoitteena on kytkeä paremmin palveluketjut osaksi uutta Lake Saimaa -alustaa ja tuoda kiertomatkat, teemareitit sekä kohdekohtaiset palvelut matkailijoiden saavutettavaksi. Saimaa-Akatemian koulutusten lisäksi verkostoa tullaan rakentamaan myynninedistämisen sekä tuotteistuksen avulla. Yhteistyöhön osallistuvat myös alueen omat sekä aluetta myyvät ulkomaiset, vastuulliset matkanjärjestäjät.

4. Hankkeen hallinto ja viestintä

Hanketta hallinnoidaan rahoituspäätöksen ja hallinnointiohjeiden edellyttämällä tavalla.

Hankkeesta viestitään sekä alueen sisäisesti että valtakunnallisesti, mutta myös muiden Työ- ja elinkeinoministeriön rahoituksen piiriin hyväksytyjen teemaverkostojen kesken. Vertaisoppimisen ja -tuen mahdollistamiseksi hanke tekee yhteistyötä muiden teemaverkostojen kanssa ja mahdollisuuksien mukaan myös yhteistä viestintää.

Mukana olevat alueet, kunnat ja muut toimijat

Hankkeen päätoteuttaja on Etelä-Savon maakuntaliitto, osatoteuttaja Etelä-Karjalan liitto ja muut alueen matkailutoimijat ovat kumppaneita. Hankkeen toimijaverkosto on maantieteellisesti suhteellisen laaja, monipuolinen ja se kattaa hyvin erilaisia ja eri kokoisia toimijoita. Hankkeen

toimija- ja kumppaniverkostoon kuuluvat hanketta toteuttavien maakunnanliittojen lisäksi seuraavat tahot:

- **kunnat, kunnalliset kehittämissyhtiöt, matkailun alueorganisaatiot:** Imatran kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Mikkelin kaupunki, Savonlinnan kaupunki, Varkauden kaupunki, Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy, Imatra Base Camp Oy, goSaimaa Oy, Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy, Mikkelin seudun matkailupalvelu ry, Savonlinnan Seudun Matkailu Oy ja Navitas Kehitys Oy sekä LakeSaimaa ry.
- **tutkimus- ja koulutusorganisaatiot:** Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy XAMK, Lab-ammattikorkeakoulu Oy, Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy HUMAK, LUT-yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto UEF
- **elinkeinoelämän järjestöt:** Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan Kauppakamarit, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan Yrittäjät
- **matkailuyritykset** sekä Lappeenrannan Lentoasema Oy

Hankkeen aikataulu

Hanke toteutetaan ajalla 1.9.2021-31.12.2023

Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma

Hankkeen kokonaisbudjetti on 250 000€, josta haettavan tuen osuus 80% on 200 000 €.

Verkoston omarahoitussosuus on 50 000 €. Omarahoituksen kattamisesta verkostoon kuuluvat toimijat ovat sopineet, että Etelä-Karjalan toimijoiden (maakuntaliitto, kunnat, kehittämisorganisaatiot, alueorganisaatiot) rahoitusosuus on yhteensä 25 000€ ja Etelä-Savon vastaavien toimijoiden rahoitusosuus yhteensä 25 000€. Osaksi omarahoitusta voidaan perustellusta syystä laskea organisaatioiden matkailuhenkilöstön työpanosta, joka todennetaan työajanseurannalla. Näiden luontoissuoritusten arvo on alle puolet omarahoituksesta.

Hankkeelle palkataan kokoaikainen klusterivastaava. Muina henkilöresursseina hankkeella työskentelee osa-aikaisia hanketyöntekijöitä eri organisaatioiden sitouttamiseksi ja toimintojen nivomiseksi yhteen. Lisäksi hankkeelle varataan budjettia yhteisten toimenpiteiden toteuttamiseen, asiantuntija- ja ostopalveluihin (mm. mahdollisia taustaselvityksiä, benchmarkausta ja pilotointoja) sekä yleiskustannuksiin.

Lisätietoja

Heli Gynther, vt. kehittämisjohtaja, Etelä-Savon maakuntaliitto,
heli.gynther@esavo.fi, 0407737285

Anu Talka, puheenjohtaja, Lake Saimaa ry, kehittämispäällikkö, Etelä-Karjalan liitto,
anu.talka@ekarjala.fi, 040 350 8111